

INTEGRACJA KLASY, POCZUCIE PRZYNALEŻNOŚCI

Piotr Plichta

III. CZĘSTY MIT

Czy poniższe zdanie jest prawdziwe, czy fałszywe?

Najbardziej efektywną formą budowania zgranej klasy są specjalnie organizowane zajęcia integracyjne lub warsztaty.

To zdanie to **fałsz**, ponieważ **największe znaczenie mają codzienne, regularne działania nauczycieli i nauczycielek w klasach** (np. dzielenie uczniów i uczennic na zróżnicowane grupy lub przesadzanie osób w ławkach niestanowiące formy kary za złe zachowanie).

Często słyszymy o wartości zajęć integracyjnych i warsztatów. To prawda, mogą być ważnym elementem budowania przynależności do grupy (klasy szkolnej) oraz służyć wzajemnemu poznawaniu się, tworzeniu i wzmacnianiu więzi. Potwierdzają to m.in. uczniowie i uczennice: „Największym plusem było poznanie się wzajemne i zapamiętanie imion kolegów i koleżanek” (Wójcik, Pietkiewicz 2013). Samoistna wartość takich form bywa jednak przeceniana. Czasem są one zaklinaniem rzeczywistości – przejawem wiary, że np. specjalnie zorganizowane warsztaty integrujące (szczególnie prowadzone w reakcji na jakieś wydarzenia) mogą być lekarstwem na poważne problemy w relacjach klasowych. Więcej na ten temat znajdziemy w module o przemocy.

*Kiedyś nauczycielka zgłosiła w poradni psychologiczno-pedagogicznej problem dużego nasilenia konfliktów w klasie i poprosiła o zajęcia grupowe dotyczące rozwiązywania sytuacji konfliktowej. Razem z koleżanką przeprowadziłyśmy zajęcia, **ale takie jednorazowe działanie nie przynosi spektakularnych efektów**. Jeżeli tylko uczniowie są edukowani, a pozostałe **środowisko dziecka wierzy w czarodziejski efekt działania incydentalnych zajęć grupowych, to efekt jest raczej mierny**.*

Czasem uczniowie i uczennice postrzegają takie propozycje jako nieskuteczne: „Były takie zajęcia, ale mało. Coś pisaliśmy, rozmawialiśmy, graliśmy w Mafię. Niby to miało łączyć, ale nadal jest tak samo, jak było. Na pewno nie będziemy po sobie płakać” (badania w ramach projektu IMPACT). Niestety, zdarza się również, że wdrażane rozwiązania są przeciwnie – działają wbrew zakładanym celom (np. wywołują zakłopotanie, wstyd): „(...) Pytała mnie [pedagożka prowadząca zajęcia], jak się czuje człowiek samotny. Tak przy całej klasie. No litości. Nic jej nie powiedziałam (...). Niektóre ćwiczenia integrujące są w rzeczywistości dla niektórych uczniów wykluczające”.

Nie wszyscy zatem mają dobre wspomnienia z zajęć integracyjnych. Zdaniem autorki i autora raportu *Interwencja Edukacyjna Bliżej* (Wójcik, Pietkiewicz 2013) głównym zarzutem było „**prowadzenie lekcji na siłę oraz wyciąganie odpowiedzi od uczniów**, którzy wcale nie mieli ochoty odpowiadać”.

Zintegrowana klasa jest potrzebna wszystkim uczniom i uczennicom. Daje młodym ludziom poczucie bezpieczeństwa i akceptacji, której ogromnie potrzebują (Plichta 2021). Dotyczy to zwłaszcza osób, które w świetle badań częściej znajdują się w trudnej sytuacji rówieśniczej i są mniej akceptowane (np. z powodu niepełnosprawności). Trzeba pamiętać o znaczeniu ich uczestnictwa w codziennych interakcjach rówieśniczych, realizowanych „przy okazji”. Jacek Pyżalski (2019) zwraca uwagę na wychowawczy charakter przesadzania osób w ławkach oraz pracy w różnych grupach. Takie pozornie drobne sprawy dają okazję do regularnych interakcji w naturalnym kontekście. Mimo że brzmi to bardzo prosto, jak zwykle diabeł tkwi w szczegółach. Więcej na ten temat (np. o ograniczeniach w stosowaniu takich metod) powiemy w kolejnych częściach tego modułu.

Zajęcia integracyjne stanowią ważny element pracy w początkowej fazie budowania/ tworzenia się grupy. Są istotnym **impulsem** – możemy je porównać do zapłonu umożliwiającego uruchomienie pojazdu. Żeby jednak układ zapłonowy mógł długo i efektywnie służyć, potrzebuje **codziennej troski** i zabiegów (pielęgnacji, bieżących napraw, dolewania paliwa). Z czasem pojawia się potrzeba **wzmocnienia**, naprawy czy swoistego tuningu.

WAŻNE ELEMENTY BUDOWANIA/TWORZENIA SIĘ GRUPY

Źródło: Opracowanie własne.

Podobnie jest z klasą, która przechodzi przez różne fazy, jeśli chodzi o stan relacji – od ich początkowego braku, przez próby integrowania, po codzienne podtrzymywanie zbudowanych więzi. Czasem potrzeba też kolejnych impulsów do rozwoju (np. w formie odświeżających wydarzeń, zajęć, wyjazdów, projektów itp.).

To znaczy no właśnie w tych projektach takich szkolnych, jak coś organizujemy wszyscy razem, to się dogadujemy, tak, każdy robi coś innego, potem to wszystko przynosimy, tak jakoś, jakoś to wszystko zawsze wychodzi i jesteśmy na plus, bo jakby zarabiamy na wyjazd do Hiszpanii, więc jakby pod tym kątem się integrujemy.

Nowakowska, Przewłocka 2015.

Odświeżające zajęcia integracyjne – wydarzenia specjalne można porównać także do przypraw. Nadają więcej smaku, ale same nie są potrawą, daniem głównym (co najwyżej przystawką). W szkole treścią jest codzienność, której trzeba dodawać smaku. Jednak jeśli podstawowe dania nie są smaczne (albo wręcz są niestrawne), żadna przyprawa tego nie naprawi. Zatem warto w swoim myśleniu i działaniu pedagogicznym znaleźć przestrzeń do zastosowania myśli Philippe'a Meirieu (2003, s. 43), że „w wychowaniu różne, pozornie błahе zjawiska mogą mieć poważne konsekwencje”. Takie właśnie są różne, codzienne, „drobne” działania nauczycielskie.

Jeśli zagadnienia opisane w tekście szczególnie Cię interesują, lub sam(a) mierzysz się z podobnym problemem w Twojej szkole, zachęcamy do zapoznania się z poniższymi materiałami.

Bibliografia

Barlińska J. i in. (2019). *Program profilaktyczny IMPACT. Interdyscyplinarny Model Przeciwdziałania Agresji i Cyberprzemocy Technologicznej. Podręcznik dla realizatorów*, Warszawa: FDDS.

Meirieu P. (2003). *Moralne wybory nauczycieli: etyka i pedagogika*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.

Nowakowska A., Przewłocka J. (2015). *Szkoła oczami uczniów: relacje z nauczycielami i kolegami oraz przemoc szkolna. Raport z badania jakościowego*, Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

Plichta P. (2021). *Jak wspierać proces inkluzji szkolnej uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – wybrane wyzwania i propozycje rozwiązań*, „Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio”, nr (46) 2, s. 206–220.

Plichta P., Olempska-Wysocka M. (2014). *Agresja rówieśnicza wobec uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w relacjach pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych*, „Studia Edukacyjne”, nr 33, s. 201–225.

Pyżalski J. (2019). *Kształtowanie pozytywnych relacji uczniów w edukacji włączającej* [w:] Szumski G., Chrzanowska I. [red.], *Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole*, Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, s. 218–227.

Wójcik M., Pietkiewicz I. (2013). *Raport z badań jakościowych – Interwencja Edukacyjna Bliżej*, Warszawa: SWPS.

Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0).

Projekt Szkoła Dobrostanu korzysta z dofinansowania o wartości 127 000 euro otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach Funduszy EOG. Celem projektu jest stworzenie innowacji pedagogicznej, która podniesie świadomość roli szkoły we wzmacnianiu zdrowia psychicznego uczniów.

Projekt współfinansowany przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności.

